

ruores, divinæ illuminationes deprecant. Unde super illud Matt. 15: Non sum missus nisi ad oves quæ perierunt domus Israel, dicit Hieronymus¹: Non hoc dixit quin et ad gentes missus sit; sed quod primum ad Israel missus est. Unde et Isa. ult. dicitur: Mittam ex eis qui salvati fuerint (scilicet ex Judæis), ad Gentes, et annuntiabunt gloriam meam Gentibus. Tertio, ut Judæis auferret calumniandi materiam; unde super illud Mat. 10: In viam Gentium ne abieritis, dicit Hieronymus²: Oportebat primum adventum Christi nuntiari Judæis, ne justam haberent excusationem, dicentes ideo se Dominum rejecisse, quia ad Gentes et Samaritanos Apostolos miserit. Quarto, quia Christus, per crucis victoriam, meruit potestatem et dominium super Gentes. Unde dicitur Apoc. 2: Qui vicerit, dabo illi potestatem super Gentes, sicut et ego accepi a Patre meo; et Phil. 2 dicitur, quod quia factus est obediens usque ad mortem crucis, Deus exaltavit illum, ut in nomine Jesu omne genu flectatur, et omnis lingua ei confiteatur. Et ideo ante passionem suam noluit Gentibus prædicari suam doctrinam; sed post passionem dixit discipulis, Matth. ult.: Euntes docete omnes Gentes, propter quod, ut legitur Joann. 12, cum imminente passione quidam Gentiles vellent Jesum videre, respondit: Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Et sicut Augustinus dicit ibidem³, se dicebat granum mortificandum infidelitate Judæorum, et multiplicandum in fide omnium populorum.

Ad primum ergo dicendum, quod Christus fuit in lumen et salutem Gentium per discipulos suos, quos ad prædicandum Gentibus misit.

Ad secundum dicendum, quod non est minoris potestatis, sed majoris, facere aliquid per alios, quam per seipsum. Et ideo in hoc maxime potestas divina in Christo monstrata est, quod discipulis suis tantam virtutem contulit in docendo, ut Gentes, quæ nihil de Christo audierant, converterent ad ipsum. Potestas autem Christi in docendo attenditur, et quantum ad miracula, per quæ doctrinam suam confirmabat, et quantum ad efficaciam persuadendi, et quantum ad auctoritatem loquentis, quia lo-

¹ In illud verbum Matth. 15: Non sum missus, tom. 9.

² In illud Matth. 10: In viam gentium, tom. 9.

³ Tract. 51 in Joann., circa medium illius, tom. 9.

quebatur quasi dominium habens super legem, cum diceret: Ego autem dico vobis; et etiam quantum ad virtutem rectitudinis, quam in sua conversatione monstrabat, sine peccato vivendo.

Ad tertium dicendum, quod sicut Christus non debuit a principio indifferenter Gentilibus suam doctrinam communicare, ut Judæis tantam primogenito populo deditus observaretur, ita etiam non debuit Gentiles omnino repellere, ne spes salutis eis præcluderetur. Et propter hoc aliqui Gentilium particulariter sunt admissi, propter excellentiam fidei et devotionis eorum.

COMMENTARIUS.

1. Christus doctor Gentium quomodo.—Sententia D. Thomæ in hoc articulo est, conveniens fuisse ut Christus per se Judæis tantum prædicaret, Gentibus autem per Apostolos et discipulos suos. Cujus rei optimas et perspicuas congruentias affert. Intelligendum est autem (ut ex eodem colligitur in solutione ad 3) non fuisse simpliciter Christo prohibitum ne Gentes doceret, cum interdum legamus id fecisse; sed missum esse duntaxat ut publice et ex instituto Judæis prædicaret, non vero Gentibus, utque hoc convenienti tempore reservaret per Apostolos exequendum. Ex quo recte colligit D. Thomas, in solutione ad 3, Christum non solum fuisse doctorem Judæorum, sed etiam Gentium, modo nimirum quodammodo excellentiori, quique virtutem ejus et potestatem excellentiæ valde commendat. Habuit quippe auctoritatem ad creando doctores Gentium longe aliter quam homines possint, etiamsi utantur potestate ab eodem Christo data. Nam, licet Vicarius Christi possit mittere ad prædicandum et dare jus docendi, non tamen facultatem seu sufficientiam ad docendum, et multo minus potest tribuere vim et efficaciam verbo. At vero Christus utrumque præbuit Apostolis, quos totius orbis doctores instituit, juxta illud: Ego dabo vobis os et sapientiam, cui non poterunt contradicere omnes adversarii vestri. Luc. 21. Et ideo Paulus, ad Gal. 1, gloriatur se esse constitutum Apostolum Gentium, non ab hominibus, neque per hominem, sed per Jesum Christum; et 1 ad Timoth. 2: In quo positus sum ego prædicator et Apostolus (veritatem dico, et non mentior), doctor Gentium in fide et veritate, quod nimirum Doctores ab ipso Christo immediate creati, excellentiores fuerint et sapientia virtuteque majores.

2. Objectio.—Responsio.—Sed potest quis circa rationem quartam D. Thomæ objicere. Probat enim ideo noluisse Christum doctrinam suam Gentibus ante mortem prædicare, quia eadem morte potestatem et dominium super Gentes meruit. Quæ ratio eodem modo in Judæis procedit, quia etiam in illos singulare dominium et potestatem per mortem comparavit; nam et pro illis mortuus est, sicut et pro Gentibus. Respondetur recte concludi, hoc solo titulo non fuisse prædicandum Judæis ante mortem; fuerunt tamen aliæ causæ propter quas illis prædicare Christus debuit, scilicet, quia illis fuerat specialiter promissus ac missus, et quia illis credita erant eloquia Dei, ac denique quia omnino oportebat ut Christus per seipsum aliquibus prædicaret; non poterat autem ab aliis convenientius ordiri quam a Judæis.

ARTICULUS II.

Utrum Christus debuerit Judæis sine eorum offensione prædicare.

1. Ad secundum sic proceditur. Videtur quod Christus debuerit Judæis sine eorum offensione prædicare. Quia, ut Augustinus dicit, in lib. de Agone Christian., in homine Jesu Christo se nobis ad exemplum vitæ præbuit Filius Dei. Sed nos debemus vitare offensionem non solum fidelium, sed etiam infidelium, secundum illud 1 Cor. 10: Sine offensione estote Judæis, et Gentibus, et Ecclesiæ Dei. Ergo videtur quod etiam Christus in sua doctrina offensionem Judæorum vitare debuerit.

2. Præterea, nullus sapiens debet facere unde effectum sui operis impediatur. Sed per hoc quod sua doctrina Christus Judæos turbavit, impediatur effectus ejus doctrinæ; dicitur enim Luca 11, quod cum Dominus Phariseos et Scribas reprehenderet, cæperunt graviter insistere, et os ejus opprimere de multis, insidiantes ei, et quærentes aliquid capere ex ore ejus, ut accusarent eum. Non ergo videtur conveniens fuisse, quod eos in sua doctrina offenderet.

3. Præterea, Apostolus dicit, 1 ad Timotheum 5: Seniore non increpaveris, sed obsecra ut patrem. Sed sacerdotes et principes Judæorum erant illius populi seniores. Ergo videtur quod non fuerint duris increpationibus arguendi.

Sed contra est quod Isaia 8 fuerat prophetatum, quod Christus esset in lapidem offen-

sionis et petram scandalum duabus domibus Israel.

Respondeo dicendum, quod salus multitudinis est præferenda paci quorumcumque singularium hominum. Et ideo quando aliqui sua perversitate multitudinis salutem impediunt, non est timenda eorum offensio a prædicatore vel doctore, ad hoc quod multitudinis saluti provideat. Scribæ autem et Pharisei, et principes Judæorum sua malitia plurimum impediabant populi salutem, tum quia repugnabant Christi doctrinæ, per quam solam poterat esse salus; tum etiam quia pravus suis moribus vitam populi corrumpabant. Et ideo Dominus, non obstante offensione eorum, publice veritatem docebat, quam illi oderant, et eorum vitia arguebat. Et ideo dicitur, Matt. 15, quod discipulis Domino dicentibus: Scis quia Judæi audito hoc verbo scandalizati sunt, respondet: Simile illos, cæci sunt, ducesque cæcorum; cæcus autem si cæco ductum præstet, ambo in foveam cadunt.

Ad primum ergo dicendum, quod homo sic debet esse sine offensione omnibus, ut nulli det suo facto vel dicto minus recto occasionem ruinæ. Sed cum de veritate scandalum oritur, magis est sustinendum scandalum quam veritas relinquatur, ut Gregorius dicit¹.

Ad secundum dicendum, quod, per hoc quod Christus publice Scribas et Phariseos arguebat, non impedit, sed magis promovit effectum suæ doctrinæ, quia cum eorum vitia populo innotescerent, minus avertatur a Christo propter verba Scribarum et Phariseorum, qui semper doctrinæ Christi obsistebant.

Ad tertium dicendum, quod illud verbum Apostoli est intelligendum de illis senioribus qui non solum ætate vel auctoritate, sed etiam honestate sunt senes, secundum illud Num. 11: Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israel, quos tu nosti quod senes populi sint. Si autem auctoritatem senectutis in instrumentum malitiæ vertant, publice peccando, sunt manifeste et acriter arguendi, sicut et Daniel dicit, Dan. 13: Inceterate dierum malorum, etc.

Doctrina hujus articuli moralis est, et concionatoribus utilis, ut et prudenter et fideliter suo munere fungi sciant, et ideo eam in sequenti disputatione latius tractabimus.

¹ Hom. 7 in Ezech., aliquantulum a pr.

ARTICULUS III.

Utrum Christus omnia publice docere debuerit¹.

1. Ad tertium sic proceditur. Videtur quod Christus non omnia publice docere debuerit. Legitur enim multa seorsum discipulis dixisse, sicut patet in sermone Cœnæ; unde et Matth. 10 dixit: Quod in aure audistis in cubilibus, prædicabitur in tectis. Non ergo omnia publice docuit.

2. Præterea, profunda sapientiæ non sunt nisi perfectis exponenda, secundum illud 1 ad Cor. 2: Sapientiam loquimur inter perfectos. Sed doctrina Christi continebat profundissimam sapientiam. Non ergo erat imperfectæ multitudini communicanda.

3. Præterea, idem est veritatem aliquam occultare silentio, et obscuritate verborum. Sed Christus veritatem, quam prædicabat, occultabat turbis obscuritate verborum, quia sine parabolis non loquebatur ad eos, ut dicitur Matth. 13; ergo pari ratione poterat occultare silentio.

Sed contra est quod ipse dicit, Joannis 18: In occulto locutus sum nihil.

Respondeo dicendum, quod doctrina alicujus potest esse in occulto tripliciter. Uno modo, quantum ad intentionem docentis, qui intendit suam doctrinam non manifestare multis, sed magis occultare. Quod quidem contingit dupliciter: quandoque, ex invidia docentis, qui vult per suam scientiam excellere, et ideo scientiam suam non vult aliis communicare. Quod in Christo locum non habuit; ex cujus persona dicitur Sap. 7: Quam sine fictione didici, et sine invidia communico, et honestatem illius non abscondo. Quandoque vero hoc contingit propter inhonestatem eorum quæ docentur; sicut Augustinus dicit, super Joann. 2, quod quædam sunt mala quæ portare non potest qualiscunque pudor humanus, unde de doctrina hereticorum dicitur, Prov. 9: Aquæ furtivæ dulciores sunt. Doctrina autem Christi non est neque de errore neque de immunditia, et ideo Dominus dicit Mar. 4: Numquid venit lucerna, id est, vera et honesta doctrina, ut sub modio ponatur? Alio modo aliqua doctrina est in occulto, quia paucis proponitur, et sic Christus etiam nihil docuit in occulto; quia Christus omnem doctrinam suam

¹ Opusc. 60, c. 14.

² Tract. 96, circa fin., tom. 5.

vel turbæ toti proposuit, vel omnibus suis discipulis in communi. Unde Augustinus dicit super Joann. 1: Quis in occulto loquitur, qui coram tot hominibus loquitur, præsertim si hoc loquitur paucis, quod per eos vult innotescere multis? Tertio modo aliqua doctrina est in occulto, quantum ad modum docendi. Et sic Christus quædam turbis loquebatur in occulto, parabolis utens ad annuntianda spiritualia mysteria, ad quæ capienda non erant idonei vel digni. Et tamen melius erat eis, vel sic sub tegumento parabolarum spiritualium doctrinam audire, quam omnino ea privari. Harum tamen parabolarum apertam et nudam veritatem Dominus discipulis exponebat, per quos deveniret ad alios, qui essent idonei, secundum illud 2 ad Timot. 2: Quæ audisti a me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt, et alios docere. Et hoc significatum est Num. 4, ubi mandatur quod filii Aaron involverent vasa Sanctuarii, quæ Levitæ involuta portarent.

Ad primum ergo dicendum, quod (sicut Hilarius dicit super Matth. 2, exponens illud verbum inductum) non legimus Dominum solitum fuisse noctibus sermocinari, et doctrinam tradidisse in tenebris; sed hoc dicit, quia omnis sermo ejus carnalibus tenebræ sunt, et verbum ejus infidelibus nox est. Itaque quod a se dictum est, cum libertate fidei et confessionis vult esse loquendum. Vel secundum Hieronymum 3, comparative loquitur, quia, videlicet, erudiebat eos in parvo Judææ loco respectu totius mundi, in quo erat per Apostolorum prædicationem doctrina Christi publicanda.

Ad secundum dicendum, quod Dominus non omnia profunda suæ sapientiæ sua doctrina manifestavit, non solum turbis, sed nec etiam discipulis, quibus dixit Joann. 16: Adhuc multa habeo vobis dicere, quæ non potestis portare modo. Sed tamen quodcumque dignum duxit aliis tradere de sua sapientia, non in occulto, sed palam proposuit, licet non ab omnibus intelligeretur. Unde Augustinus dicit super Joann. 4: Intelligendum est ita dixisse Dominum: Palam locutus sum mundo, ac si dixisset: Multi me audierunt. Et rursus non erat palam, quia non intelligebant.

¹ Tract. 113 in Joann., in med., tom. 9.

² Can. 10 in Matt., parum a med.

³ Super verbum Matt., citatum in arg., tom. 9.

⁴ Tract. 113 in Joann., in med. illius, tom. 9.

Ad tertium dicendum, quod turbis Dominus in parabolis loquebatur (sicut dictum est 1) quia non erant digni nec idonei nudam veritatem accipere, quam discipulis exponebat. Quod autem dicitur, quod sine parabolis non loquebatur eis, secundum Chrysostomum 2 intelligendum est quantum ad illum sermonem; quamvis alias sine parabolis multa turbis locutus fuerit. Vel secundum Augustinum, in l. de Quest. Evangel. 3, hoc dicitur, non quia nihil proprie locutus est, sed quia nullum fere sermonem explicavit, ubi non per parabolam aliquid significaverit, quamvis in eo aliqua proprie dixerit.

COMMENTARIUS.

1. Christus omnia publice, nihil in occulto docuit. — Responsio D. Thomæ simpliciter et absolute est, Christum omnia publice, nihil in occulto tradidisse. Quæ assertio sub his terminis de fide est, nam eisdem illam Christus asseruit, Joann. 18: Ego palam locutus sum mundo, et in occulto locutus sum nihil. Circa quæ verba omnes fere expositores, præsertim Augustinus, Chrysost., et Cyrill., dubitant quomodo Christus nihil in occulto docuerit, cum sæpe cum discipulis suis de divinis rebus secreto egerit. Matt. 20: Assumpsit duodecim discipulos suos secreto, etc.; et c. 15: Accesserunt discipuli ad Jesum secreto, et dixerunt: Quare non potuimus ejicere illum? et statim ipse docuit eos. Et similiter c. 24: Accesserunt ad eum secreto, dicentes: Quando hæc erunt? et similiter eos solos instruxit de signis diei judicii. Præterea, in die Transfigurationis, cum opere ipso gloriam suam tribus tantum Apostolis ostendisset, dixit eis: Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis a mortuis resurgat, Mat. 17. Ac denique in nocte cœnæ solis Apostolis multa magna que mysteria declaravit, et illis specialiter dixit: Jam non dicam vos servos, sed amicos, quia omnia, quæ audivi a Patre meo, nota feci vobis. Nam, licet interdum Christus publice coram multis loqueretur, ita tamen sub figuris et parabolis loquebatur, ut a paucis intelligeretur, videlicet ab Apostolis, quibus interdum doctrinam suam privatim declarabat, et dicebat: Vobis datum est nosse mysteria regni

¹ In corp. art.

² Homil. 48 in Matt., circa princ. illius, tom. 2.

³ In lib. Q. ex Matt., c. 15, t. 4, in princ.

Dei, cæteris in parabolis, ut audientes non intelligant.

2. Responsio. — Doctrina a Christo in occulto quomodo tradita. — Quænam et quibus publice proponenda. — Ad has igitur difficultates solvendas, usus est D. Thomas distinctione trimembri, quam sumpsit ex Augustino, tract. 113 in Joann., et possumus eam ad bimembrem revocare. Dupliciter enim potest aliquis dici occulte loqui. Primo, ex parte eorum quibus loquitur, et ex modo ac intentione qua loquitur; quia, videlicet, et paucis loquitur, et secreta, ita ut intendat doctrinam suam occultare. Secundo, ex parte modi, quia loquitur verbis obscuris, et sub ænigmate, quamvis coram multis loquatur. Prior sensus est proprius, quia hæc est significatio propria illius verbi, in occulto loqui. Et hoc sensu locutus est Christus in citato loco. Unde id explicuit, quia non in locis abditis, sed in synagoga, in templo coram omnibus semper docuerat. Quo verbo non excludit quin interdum in deserto, interdum in navi, nonnunquam domi locutus sit; sed quod publica loca ad docendum non fugerit, neque aliud publice, aliud occulte prædicarit; denique quod nunquam ita docuit, ut voluerit doctrinam suam tanquam mendacem et fraudulentam in angulo latere. Unde, si interdum solos discipulos docebat, eos tamen jam antea instruxerat: Quod in aure auditis, prædicate super tecta; et quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, Mat. 10. Ut autem acute dicit Augustinus, qui ita loquitur, ut velit dici publice quæ docuit, non potest dici occulte loqui, etiamsi paucis loquatur. Et ita facile expediuntur omnia quæ in prima ratione dubitandi proponebantur. Quibus solum addenda sunt duo. Unum est, licet Christus aliqua dixerit vel ostenderit Apostolis, quæ voluit secreto teneri quamdiu ipse viveret, hoc non repugnare supra dictis verbis ejus. Quia illa omnia non adversabantur iis quæ publice docebat, neque erant talia, quæ publice dici non possent, eo quod essent mala aut suspecta (de quo genere doctrinæ Judæi arguere Christum volebant); sed erant ejusdem rationis cum iis quæ publice docebat, et ad ea magis stabilienda et declaranda referebantur, utque opportuno tempore publice vulgarentur. Alterum est, multa Christum docuisse Apostolos, quæ non erant in vulgus imperitæ plebi propalanda; nec propterea dicendus est ea occulte docuisse. Quia (ut notavit Greg., lib. 2 Pastor., c. 4, et latius Clemens Rom., ep. 3)